

Jarmila Štogrová: Vybraní autoři první republiky jako zdroj pro samizdat

(příspěvek k IV. části přednáškového cyklu Historie nejen literární)

Článeková bibliografie literárního samizdatu, kterou představila Gabriela Romanová, dává možnost podívat se, zatím jen výběrově, na autory, o kterých jsme mluvili v předchozích třech částech přednáškového cyklu Historie nejen literární a kterým jsme se také věnovali na konferencích, pořádaných Knihovnou kardinál Berana v předchozích letech.

Zajímali nás především osobnosti, které nebyly spojeny s hlavním proudem kulturního dění, autoři, kteří se zcela neprosadili – záměrně či shodou dobových okolností – do oficiálního literárního a myšlenkového směřování. V závěrečné části cyklu, zabývající se samizdatem, jsme sledovali, jak byly mnohé texty prvorepublikové odborné i literární publicistiky inspirativní pro tvůrce samizdatu v 80. letech. Opisy celý básnických a prozaických děl ponecháváme stranou.

"Naši" autoři byli katoličtí intelektuálové kolem časopisu Řád: revue pro kulturu a život (vycházel v letech 1932-1944). Většina z nich byla silně ovlivněna vydavatelem a překladatelem Josefem Florianem, který svého času velmi usiloval o spojení svých aktivit s Řádem. Redakce nakonec na těsnou spolupráci nepřistoupila, s Florianem se však nikdy nerozešla.

Mezi spisovatele a publicisty tohoto okruhu patřil František Lazecký, Rudolf Voříšek, Jan Hertl, Josef Kostohryz, Jan Čep, Jan Zahradníček, Jakub Deml, Ladislav Jehlička – když jmenujeme ty, které nalezneme ve výše zmíněné článkové bibliografii. Některé zde uvádím, jak jsem je našla v bibliografičce databázi, jiné z vlastní čtenářské zkušenosti:

Petr Fidelius (vlastním jménem Karel Palek, literární kritik a lingvista) v Kritickém sborníku 1/1981 publikoval přínosnou stat' Kultura oficiální a "neoficiální", ve které srovnával současnou situaci s dobou první republiky.

V časopise Možnost vydavatel a redaktor Josef Štogr v č. 6/1981 publikoval literární odkaz na dílo Jana Čepa.

V Historických studiích č. 15/1984 vyšel článek Jiřího Doležala O českém písemnictví za protektorátu, věnovaný mj. Bedřichu Fučíkovi a Václavu Černému.

Básník a překladatel Josef Mlejnek, jako redaktor revue Střední Evropa v č. 4/1985 publikoval část své práce Křesťanská universita Josefa Floriana.

Básně Jakuba Demla otiskl časopis Vibrace v č. 2/1985.

Ve Střední Evropě č. 5/1986 se objevil článek Úpadek a sláva českých dějin od Rudolfa Voříška ze stejnojmenné knihy vydané ve Vyšehradě zřejmě v roce 1940 v Knihovničce vzdělaného čtenáře Pro život, s doslovem L.J. [Ladislav Jehlička]. Příspěvky L. Jehličky se také objevovaly ve Střední Evropě jako aktuální komentáře a články 80. let.

Vokno č. 12/1987 v Literární rubrice otisklo připomínku básníka Vzpomeňme na Josefa Kostohryze.

Komunikace (Pražské komunikace), časopis vydávaný Josefem Mlejnkem, přetiskl v č. 1/ 1988 zásadní politologickou stat' z Řádu č. 1/1937 od Jana Hertla: Stalinova cesta k principátu.

Časopis Lázeňský host vycházel jako samizdat od roku 1977. Jeho hlavní redaktor, historik a překladatel Viktor Faktor uveřejnil v č. 1/1989 ukázky z díla Rudolfa Voříška (publikované v Brázdě v r. 1938: Jde o svobodu, Vlastnictví a svoboda, Selská kultura).

Ukázku z díla Jana Čepa přetiskl Akord č. 1/1989 a básně Jana Zahradníčka Akord č.2/1989 a č. 2/1990.

S přibývajícimi záznamy v článkové bibliografii se stále více bude ukazovat, že odkaz autorů první republiky a zájem o jejich dílo netkví jen v tom, že mnozí z nich byli v době komunistického režimu z politických důvodů nespravedlivě souzeni a vězněni. Nestačí ale jen přehled autorů a názvy článků – jakákoli bibliografie může jen sloužit těm, kdo se budou snažit naši minulost nově ukázat, vyzdvihnout dosud neznámé souvislosti.